

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

שם הקורס

עושים מדינה: חברה, שלטון וביטחון בעשורים הראשונים במדינת ישראל (חלק א')

שם המרצה | שם המחלקה |

ד"ר יצחק פס, המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו

מס' הקורס 11950101

Course name in English |

Making a State: Society, Governance and Security in Israel's First Decades (Part A)

סוג הקורס:	____ הרצאה (שיעור, תרגיל, סמינר, סדנה, מעבדה וכד')
היקף נ"ז:	2 ש"ס
שנת לימודים:	תשפ"ה
סמסטר:	____ א'
יום ושעה	ג' 12-14
שעת קבלה:	ג' 10-12
מייל מרצה:	passizik@gmail.com
קישור לאתר למדה:	_____

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס (להרחבה)

הקורס עוסק בתהליך הקמתה של מדינת ישראל במבט רב-ממדי. בקורס נבחן את שורשי הפוליטיקה הישראלית והתגבשות המערכת הפוליטית לפני ואחרי הקמת המדינה, את התגבשות נורמות השלטון והקמת המערכת הביטחונית, החברתית והתרבותית, תוך התמקדות באירועים המרכזיים והתהליכים שעברה החברה הישראלית משנות המנדט הבריטי לקראת הקמת המדינה. ננתח האם המעבר מתקופת

הישוב לתקופת המדינה מהווה המשכיות או שינוי, ונבחן את תהליכי קבלת ההחלטות במגוון תחומים ונראה כיצד הם משפיעים עד ימינו.

מטרות/תוצרי הלמידה (להרחבה)

הכרת המערכת הפוליטית והמפלגות השונות שהרכיבו אותה החל מתקופת המדינה שבדרך עד לבחירות לכנסת הראשונה. הכרת גורמים חוץ-פרלמנטריים וחברתיים שהשפיעו על החברה הישראלית והבנת יחסי הגומלין וההשפעות ההדדיות ביניהם. הבנת תהליכים פוליטיים וחברתיים ארוכי טווח שעיצבו את דמותה של המדינה בשנים הפורמטיביות שלה.

ידע

הלומדים יגדירו את ההבדלים בין המפלגות והתנועות שהרכיבו את החברה הישראלית, יבינו כיצד המערכות השונות התפתחו בתהליך המשכי מתקופת המדינה שבדרך, יכירו את הדמויות שהשפיעו על מדינת ישראל החל משנות ה-20 של המאה הקודמת עד להקמת המדינה, ינתחו את דפוסי המנהיגות שלהם ויבינו כיצד הם הגיעו לעמדות ולתפקידים אליהם הגיעו. הלומדים ינתחו תהליכים פוליטיים וחברתיים ויתארו את השינויים שחלו במהלך השנים וכיצד הם התרחשו.

מיומנויות

1. הלומדים ינתחו טקסטים היסטוריים, מאמרים אקדמיים וחומר ראשוני דוגמת יומנים, קטעי עיתונות ומסמכי ארכיון.
2. הלומדים ילמדו לקיים דיון, לשטוח טענות ממוקדות ולקיים ויכוח ענייני תוך הבאת אסמכתאות לדעותיהם.
3. הלומדים יתנסו בקבוצות למידה לפי דפי מקורות ויציגו בפני הכיתה את הממצאים שהעלו בנושאים עליהם חקרו.
4. הלומדים יתנסו בכתיבה אקדמית, ילמדו לנסח שאלת מחקר, למצוא מקורות ראשוניים ושניים ולעשות בהם שימוש ממוקד.
5. הלומדים יתנסו בשימוש בבינה מלאכותית ככלי מחקרי ויעמדו על היתרונות והחסרונות בשימוש בה.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים: (להרחבה)

- שיעור 1: מבוא- היסטוריה, פוליטיקה וחברה ומה שביניהם (אין קריאה)
- שיעור 2: תנועת הפועלים צועדת להגמוניה: מפועלי ציון למפא"י (צחור, שורשי הפוליטיקה).
- שיעור 3: זאב ז'בוטינסקי ועליית הימין הרוויזיוניסטי (צחור, ז'בוטינסקי).
- שיעור 4: שנות ה-30 כזירת עימות פנימית בין שמאל לימין: מרצח ארלזורוב לתוכנית החלוקה (ליסק, מעמד פועלים).
- שיעור 5: שנות המרד: האצ"ל, לח"י וסוגיית המרות הלאומית (לפידות, הסזון).
- שיעור 6: במאבק למדינה (פרוידנליך, וועדת אונסקו"פ).

שיעור 7: מלחמת העצמאות ופולמוס ההיסטוריונים החדשים (בר-און, מבט שני לאחור)

שיעור 8: הכרזת העצמאות: ממסמך הצהרתי למסמך חוקתי (בג"ץ עילת הסבירות).

שיעור 9: לשאלת הסמל והדגל (ישיבת הממשלה הזמנית).

שיעור 10: למה פירקו את הפלמ"ח: מפ"ם והמולדת השנייה (שפירא, מפיטורי הרמ"א).

שיעור 11: פרשת אלטלנה והשפעתה על הימין הרוויזיוניסטי (גראויס קובלסקי, אלטלנה).

שיעור 12: פרשת ההתנקשות ברנדוט והפקודה למניעת טרור (שטרן, מפלגה בצל משפט).

שיעור 13: בדרך לבחירות הראשונות: הדיון על שיטת הבחירות ומיסוד המערך הפוליטי (צחור, הבחירות הראשונות).

(בקורס שנתי, יש להוסיף את המפגשים הנוספים)
 *ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

מסקל בציון הסופי	תיאור התוצר
20 % מהציון הסופי	מטלת ביניים- ניתוח קצר (עד 700 מילים) של דמות היסטורית מבין רשימת אישים שתינתן בשיעור
80 % מהציון הסופי	עבודה מסכמת על נושא מרשימת נושאים שתינתן בשיעור.

דרישות הקורס

נוכחות של 80%, השתתפות פעילה בדיונים שיתקיימו במהלך השיעור. כתיבת עבודת ביניים קצרה, עבודה מסכמת.

דרישות קדם

אין דרישות מוקדמות

שם הקורס	מס' הקורס

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

חובה-

- שיעור 2:** צחור זאב, **שורשי הפוליטיקה הישראלית**, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד ואוניברסיטת בן-גוריון תשנ"ב, עמ' 21-37.
- שיעור 3:** צחור זאב, ז'בוטינסקי וז'בוטינסקאיזם, **איש בסער - מסות ומחקרים על זאב ז'בוטינסקי** (כרך נושא של כתב העת עיונים 2004), עמ' 39-47.
- שיעור 4:** לייסק משה, "המעבר מבניית מעמד פועלים לבניין אומה: הרקע האידאולוגי למאבק הכוחני בין מפא"י לתנועה הרוויזיוניסטית בשנות השלושים", **כיוונים חדשים** 30 (תשע"ד), עמ' 175-192.
- שיעור 5:** לפידות יהודה, **הסדון- ציד אחים**, תל-אביב: מכון ז'בוטינסקי, תשע"ה (מהדורה דיגיטלית), עמ' 164-188.
- שיעור 6:** יהושע פרונדליך, פרשת חקירתה ומסקנותיה של ועדת אונסקו"פ בא"י 1947, "הציונות י"ג (1988), עמ' 27-51.
- שיעור 7:** בר-און מרדכי, "מבט שני לאחור: רוויזיה בהיסטוריוגרפיה של מלחמת תש"ח וראשית המדינה", בתוך, הנ"ל, **גבולות עשנים**, ירושלים: יד בן צבי, תשס"א, עמ' 54-76.
- שיעור 8:** בג"ץ 5658/23 (עילת הסבירות), עמ' 670-684.
- שיעור 9:** מועצת הממשלה הזמנית ישיבה 24, עמ' 8-16.
- שיעור 10:** שפירא אניטה, **מפיטורי הרמ"א ועד פירוק הפלמ"ח**, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, תשמ"ה, עמ' 50-66.
- שיעור 11:** גרוויס קובלסקי אופירה, "פרשת 'אלטלנה': מבט אחר", **כיוונים חדשים; כתב עת לענייני ציונות, יהדות, מדיניות, חברה ותרבות** 14 (תשס"ו), עמ' 193-207.
- שיעור 12:** שטרן ענת, "מפלגה בצל משפט: רשימת הלוחמים בבחירות לאסיפה המכוננת", בתוך: מרדכי בראון ומאיר חזן (עורכים), **פוליטיקה במלחמה: קובץ מחקרים על החברה האזרחית במלחמת העצמאות**, ירושלים ותל אביב: יד בן צבי, המכון לחקר הציונות וישראל באוניברסיטת תל אביב והעמותה לחקר כוח המגן ע"ש ישראל גלילי, תשע"ד, עמ' 411-449.
- שיעור 13:** צחור זאב, "מערכות הבחירות הראשונות והמפה הפוליטית", בתוך: צבי צמרת וחנה יבלונקה (עורכים), **העשור הראשון: תש"ח-תשי"ח**, ירושלים: יד בן-צבי, תשנ"ח, עמ' 27-40.
- רשות-
- אביזוהר מאיר, "בן-גוריון ומפא"י - מארגון מגשימים למפלגה מדינית, 1930-1947", בתוך: שלמה אבינרי (עורך), **דוד בן-גוריון, דמותו של מנהיג תנועת פועלים**, תל-אביב: עם עובד, תשמ"ח, עמ' 91-107.
- ויץ יחיעם, **הצעד הראשון לכס השלטון: תנועת החרות 1949-1955**, ירושלים: יד יצחק בן-צבי, מוסד הרצל באוניברסיטת חיפה, תשס"ז.
- נויברגר בנימין, "בין אידאולוגיה לסוציולוגיה: המפלגות בישראל 1950-2000", **מדינה וחברה** 1 (דצמבר 2001), עמ' 79-87.
- קידר ניר, **ממלכתיות, התפיסה האזרחית של דוד בן-גוריון**, שדה בוקר וירושלים: מכון בן-גוריון לחקר ישראל ויד בן-צבי, תשס"ט.
- צמרת צבי ויבלונקה חנה (עורכים), **העשור הראשון: תש"ח-תשי"ח**, ירושלים: יד בן-צבי, תשנ"ח.
- Bareli Avi, "A Ruling Party in the Making: Mapai in the 1948 War", *Israel Affairs* 23:2 (2017), pp. 273-302.

